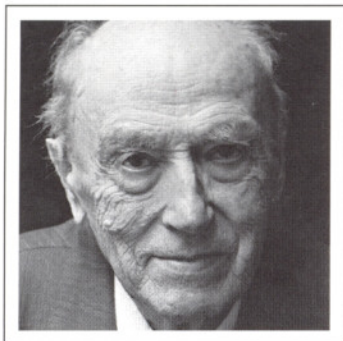

Anton Trstenjak

Štirje letni časi človeškega življenja

Izhajam iz primerjave: človeško življenje je podobno štirim letnim časom; ob rojstvu se začneja s pomladjo in raste v vroče poletje, se dopolnjuje z rodovitno jesenjo in končuje v zimi.

Odločilno za nas v tej primerjavi je dejstvo, da so ljudje do nedavnega poveljevali predvsem pomlad, njeno lepoto, privlačnost cvetja in odprtost v ustvarjalno prihodnost.

Na starost so nehote gledali bolj z mrkami očmi, kot na usihajočo dobo, ko se življenje bliža svojemu neizogibnemu koncu. Tak odnos do starosti so imeli celo zdravniki, ki so bolniku v sivih letih brezobzirno, kar cynično v obraz rekli: »Kaj pa še hočete, ste pač stari.« To je bila edina tolažba, ki jo je znal dati zdravnik bolnemu v starih letih. Starost je pač najbolj neozdravljiva bolezen, četudi je zdrava: vsak dan je bliže smrti. Kakor da to ne bi veljalo za vse življenje, tudi za nežno mladost.

Danes imamo vedno več smisla za starost. Imamo celo novo vzgojeslovno vedo – gerontagogiko, v zdravstvu pa geriatrične klinike, ki se posvečajo boleznim starostne dobe.

Vrednotenje se pomika s pomladi na jesen in zimo. Kako radi se ljudje veselijo jesenskih barv, ki so bogatejše v svoji pisanosti; zima je čedalje bolj »obljudena« z zimskimi športniki, zimski šport velja za plemenito dejavnost, ki se ji mnogi posvečajo; zima postaja pomembno torišče posebne dejavnosti, iger in veselja, kakor nikoli prej.

»Starost je najlepša doba življenja,« mi je zatrjeval star gospod, ki je umrl v 98. letu življenja. »Veste vse mladostne skrbi in zablode so za nami, zdaj samo z veseljem pričakujemo odhod! In occursum Dei ibimus – v naročje božje pojdemo.«

Starosti danes priznavajo, da ni samo odmiranje in konec življenja, ampak da ima tudi svojo posebno življenjsko funkcijo, vlogo, ki je mlajše dobe nimajo.

Predvsem je danes starost pomaknjena znatno višje. Nekdaj, pred dolgimi tisočletji, je bila povprečna dolžina človeškega življenja tam okoli 40 let. Tako ugotavljajo antropologi. S civilizacijo se je dolžina življenja postopno podaljševala. Še pred 80 leti so postavljali začetek prave starosti v šestdeseto leto, nato so ga podaljševali, danes pa šteje za pravo starost šele osemdeset let. Tudi število starostnikov je po statističnih podatkih čedalje večje.

Starost ima glede na vse, kar smo doslej rekli, tudi sama v sebi svojo vrednost. Če je mladost za človekovo življenje vrednota, ne pozabimo, da je tudi starost vrednota življenja.

Kako?

Napačno govorijo, ko pravijo, da je starost konec življenja. Ne! Starost je dopolni-

lo življenja, je njegova dopolnitev. Pač v pomenu vzdih: Dopolnjeno je! – kakor ga beremo iz Jezusovih ust na križu.

Starost ni konec, marveč višek življenja. To je doba, v kateri se vsi dosežki življenja iz prejšnjih let zgrnejo v eno samo dopolnjeno celoto, v neločljivo vrednoto, ki je življenje samo.

Zato gredo krivulje ustvarjalnosti, ki jih dobivajo psihologi, mimo življenja. Saj vemo, da življenje ni v številkah. Kako neresnična je krivulja, da človek doseže vrh ustvarjalnosti pri petdesetih, če je znanstvenik ali podjetnik; če je pesnik že pred tridesetim letom; kakor da potem pol stoletja nič več ne dela. Te statistične številke bi s svojo pametjo kar vse mlade ljudi že s petdesetim letom spravile v pokoj. To je tipično razhajanje med številkami in življenjem.

Ne, človek je ustvarjalen vse življenje do pozne starosti, če je seveda zdrav.

Zato ima starost tudi sama v sebi svoj smisel, ne samo življenje v preteklih desetletjih.

Zdaj smo pri jedru vprašanja!

Zaradi omenjenih problemov zahteva starost razen geriatrije tudi posebno antropohigieno, socialno gerontologijo in gerontagogiko. Ne ustrašite se učenih tujih besed! Gre za to, da najdemo pravo mesto za starost.

Starost ima posebne lastnosti in naloge, ki se jih premalo zavedamo.

V starosti zmaguje duh nad materijo. Bolj ko peša telo, bolj se utrjuje duh.

Odtod znani pojav, da je starost že nekako poveljučana.

Tu se ponovno opiram na modrost starega profesorja: »Veste, starost je najlepša doba človekovega življenja. Vse mladostne strasti, stranpota in nezanesljivo gledanje v prihodnost odpadejo. Človek ima pred seboj samo še srečen sklep življenja. In occursum Dei ibimus,« je vzkliknil.

Starost je v tej luči pravzaprav brezskrbnost, zavest zanesljivosti, zavest, da smo življenjske naloge izpolnili.

Tako se poveljučnosti starosti pridružuje še zavest dopolnitve življenja. Starost ni »konec« življenja, temveč dopolnitev, vrhunec, višek vsega ustvarjenega.

To je zavest, pravzaprav skrb, kaj naj po mojem življenju še ostane za menoj. Nobeno premoženje in nobeno delo ne gre z nami na oni svet. Samo dobra, zaslužna dela so neločljiva, zato gredo s človekom po smrti na oni svet. Pač pa ostanejo na zemlji sadovi našega življenja. Ni treba, da so to ravno knjige ali umetnine, dovolj je, da človek posadi na vrtu drevo, ki ga ima posebno rad, kot spomin, kot nekakšno oporoko mladim. »Da bo nekaj še za

menoj ostalo.«

Tako si starost sama brez posebne učenosti najde smisel življenja vzporedno s številom let.

Da, smisel starosti. Ta je v tem, da je starost dopolnilo življenja, njegov višek. Nanj gleda star človek z zadoščanjem.

Najti smisel življenja je sploh glavna človekova naloga vsa leta od pomladne mladosti preko zrelega poletja v globoko jesen življenja, ki prehaja v zimo.

Smisel starosti. Starost ni samo odmiranje, ni samo slovo od življenja, temveč dopolnitev življenja in prehod v – novo življenje.

Se pravi, da je starost ožarjena obenem z vero v posmrtno življenje. Govorimo naravnost! Dokler je človek mlad, lahko dvomi ali celo zavrača temeljne resnice življenja, ko pa se mu leta množijo in prihaja v starost, je v njem zmeraj močnejša – Kant bi rekel – praktična pamet, ki živi od postulatov tega, kar je v mladosti prezrl.

Da, življenje v starosti je življenje postulatov in zahtev, ki jih postavlja praktična, nagona, čustvena stran človekove duševnosti. Nekako tako se ji godi, kakor Aškerčevemu Abduramanu v Čaši nesmrtnosti: »...lek biti mora... večno čem živeti!« To je želja in zahteva po večnem življenju.

Bolj ko se človeku izteka zemeljsko minljivo življenje, bolj je v njem živa želja z zahtevo po večnem življenju. Priznajmo, človek ne bi rad umrl za vedno, človek hoče večno živeti. Ta želja je vidna celo pri Josipu Vidmarju, v njegovi knjigi Mrtvaški ples. Na več mestih se mu takorekoč zareče, češ, »nič ne vemo, kako bo tam«. Ta »tam« vsebuje že neizpovedano vero v posmrtnost. Če bi bilo s smrtjo vsega konec, potem pač ni več nikakršnega »tam«. Usmiljenka, ki mu je stregla, ga je nekega dne vprašala: »Gospod predsednik, kaj pa ste

danes tako zamišljeni?« On: »Premišlujem, kje neki je zdaj duša moje pokojne žene.«

Tako. Ob koncu življenja je samo še vprašanje, kam gremo po smrti. Vera je postala zahteva ali želja po nesmrtnosti. – Pa naj mi noben nevernik ne očita, da ga hočem s temi mislimi indoktrinirati, mu vsiliti svoje nazore. Ne, pustim ga pri miru, samo zase hvalim Boga, da lahko izpovedujem svojo vero.

Mimogrede: danes številni ljudje verujejo v reinkarnacijo, to je večkratno potovanje (vstajenje) duše iz enega telesa v drugo. Zanimivo: enkratnega vstajenja v večno življenje ne priznavajo, večkratno pa, ko je jasno, če ne moreš priznati niti enkratnega vstajenja mrtvih, je še težje priznati večkratno. No, ljudje so čudno nedosledni iz popolne nevernosti prehajajo v praznovrstvo.

Je že tako: star človek postaja jasnoviden. Je videc. Se vede, kakor bi Nevidnega gledal. Skozi zastor telesnosti vidi nevidni duhovni svet, skozi zemeljsko življenje vidi že odsvit večnega življenja.

Ni čudno, da veljajo pri vseh ljudstvih starci za vidce. Pri Rusih je starec že kar nekakšen poklic, nanj se obračajo v življenjskih krizah, zagatah, dvomih.

Pri Izraelcih je bil starec tudi že prerok: videc prihodnjih dni. Starost je tudi sredi med nami še zmeraj obdarjena s preroško jasnovidnostjo prihodnosti.

Premalo smo pozorni na vse to. Niso halucinacije, so res prava razsvetljenja, ko starčki zazro pred seboj svojo smrt. V tem posekajo zdravnike, ki se bolj spoznajo na življenje, manj na smrt.

Vsaj tri zgovorne zglede vam navedem, saj sem jim bil sam priča:

Pri nas doma je bil mož, ki je stalno trdil, da bo umrl na dan, ko bo umrl papež.

saj ni bil nič posebno bolan, ves čas pokonci, seveda tudi o samomoru ni niti misliti.

Za konec navežem še misel na uvodno prisposodobno o štirih letnih časih. Glejte, vsa rastlinska narava pozimi otrpne in zamre v zimskem spanju, toda na pomlad zopet oživi iz istih korenin v novo življenje.

In človek – najvišje razvito živo bitje, z osebno zavestjo, ki edini zre smrti v oči, edini z neuničljivo željo po večnem življenju – naj bi ne imel dvojnega življenja, zemeljskega in nebeškega?

Mož ni vedel, da je papež bolan, toda umrl je res isti dan, 8. oktobra 1958, kakor papež Pij XII. Vsa okolica se je zamislila: ta pa je res umrl, kakor je bil napovedal... Tudi moja mati je začudeno gledala in se vpričo mene sklicevala na njegove izjave, ki sem jih tudi sam ponovno slišal.

Pri nas je bil tudi očanec, star 95 let. Sklical je k sebi sinove in hčere, da bi se poslovil. Takole je rekel: »Nocoj bom za vselej zatisnil oči.« Sinu Jožefu je napovedal še 15 let. Res se je vse tako zgodilo – na spoštljivo začudenje njegove okolice.

In še zgled župnika, pisatelja Frana Saleškega Finžgarja. K njemu je ob nedeljah redno zahajala njegova družba, tudi sam sem sodil vanjo. Ko je bil Finžgar v 92. letu, je neke nedelje rekel zbranim prijateljem: »Tako, danes zadnjikrat, prihodnjo nedeljo ne več.« In res: prihodnjo nedeljo je bil že na mrtvaškem odru. Kako je to vedel,

zemeljskega in nebeškega?

Milan Vidmar, šahovski mojster, veliki elektrotehnik in mislec, navaja še prisposodobno iz živalstva. Gosenica – buba – metulj, zemeljsko življenje – smrt – nebeško življenje.

Da! Starec je videc in prerok; vidi v prihodnost, ki je drugim prikrita. Starost je poduhovljena in poveljučana in vsa obrnjena v neminljivo prihodnost, vsa obdarjena z modrostjo, ki ni od tega sveta!

Opomba:

To je zadnje Trstenjakovo večje javno predavanje; imel ga je ob slovesni promociji prve lokalne mreže medgeneracijskih skupin za kakovostno starost v Ajdovščini 12. decembra 1995.